PRZEGLĄD SEJMOWY
nr 5(172)/2022, s. 9–26; https://doi.org/10.31268/PS.2022.137

Stanisław Bożyk*

Konstytucyjny status parlamentu federalnego w Republice Argentyńskiej

Constitutional status of the Federal Parliament in the Republic of Argentina

The article is devoted to the legal and constitutional position of the Federal Parliament in the Republic of Argentina. In it, the author analyses those regulations of the constitution that define the place and role of the legislative body within the presidential system of government. First, the author shows the status of the parliament in the light of the constitutional principles of the system and its relationship with other federal bodies. He then points to the principles of election of the two chambers of parliament, its structure and the implementation of the legislative function. He also tries to show the impact of the 1994 constitutional revision on the political position of the National Congress, which resulted in the introduction of certain elements of the parliamentary system into the political system of Argentina.

Keywords: Republic of Argentina, constitution, separation of powers, Federal Parliament

---

Artykuł poświęcony został pozycji prawnoustrojowej parlamentu federalnego w Republice Argentyńskiej. Autor analizuje w nim te regulacje ustawy zasadniczej, które określają miejsce i rolę organu władzy ustawodawczej w ramach prezydenckiego systemu rządów. W pierwszej kolejności ukazuje status parlamentu w aspekcie konstytucyjnych zasad ustrojowych oraz jego relacje z innymi organami federalnymi. Następnie wskazuje na zasady wyłaniania składu obu izb parlamentu, jego strukturę i realizację funkcji ustawodawczej. Stara się też przedstawić, jaki wpływ na pozycję ustrojową Kongresu Narodowego miała rewizja konstytucji w 1994 r., której wynikiem było wprowadzenie do ustroju politycznego Argentyny pewnych elementów systemu parlamentarnego.

Słowa kluczowe: Republika Argentyńska, konstytucja, podział władz, parlament federalny

* **Dr hab. Stanisław Bożyk, prof. UwB**
Uniwersytet w Białymstoku, Wydział Prawa, Polska
University of Bialystok, Faculty of Law, Poland
stanislaw.bozyk@interia.pl, https://orcid.org/0000-0001-6227-1963

Artykuł został udostępniony na licencji Creative Commons – Uznanie Autorstwa 3.0 Polska (CC BY 3.0 PL)

I. Wprowadzenie

Celem opracowania jest analiza pozycji ustrojowej parlamentu federalnego w Republice Argentyńskiej i zwrócenie uwagi na te elementy, które w decydującej mierze rzutują na jego rolę oraz miejsce w strukturze władz publicznych tego państwa. W pierwszej kolejności konieczne jest bez wątpienia ukazanie statusu Kongresu Narodowego w aspekcie konstytucyjnych zasad ustroju politycznego, a przede wszystkim zasady podziału i równowagi władz. Następnie na szczególne uwzględnienie zasługują wzajemne relacje pomiędzy parlamentem a egzekutywą, gdyż stosunki na tej płaszczyźnie w zasadniczym stopniu przesądzają o rzeczywistej pozycji organu władzy ustawodawczej. Nie można też pominąć zagwarantowanego konstytucyjnie zakresu kompetencji parlamentu, bo one również wywierają znaczący wpływ na jego status prawnoustrojowy. Przyjąć należy, że wśród realizowanych przez Kongres Narodowy funkcji najistotniejsza jest funkcja ustawodawcza – także dlatego że argentyński parlament tylko w ograniczonym zakresie sprawuje funkcję ustrojodawczą.

W ramach podjętej w tym opracowaniu tematyki warto też postawić pytanie, czy daleko idąca rewizja konstytucji argentyńskiej, która została przeprowadzona w 1994 r., wywarła znaczący wpływ na status ustrojowy parlamentu federalnego. W założeniu tej reformy konstytucyjnej znalazła się bowiem pewna parlamentaryzacja modelu rządów prezydenckich, czego wyrazem mogło być zwłaszcza wprowadzenie instytucji odpowiedzialności politycznej części egzekutywy przed Kongresem Narodowym.

Przyjęte w tej pracy założenia zdeterminowały wybór zastosowanych metod badawczych. W głównej mierze wykorzystana została metoda dogmatyczna, a więc szczegółowa analiza obowiązujących unormowań prawnych (i to rangi konstytucyjnej), regulacje te bowiem mają decydujące znaczenie dla określenia statusu ustrojowego parlamentu. Metoda ta uzupełniona została uwagami o charakterze historyczno-prawnym oraz prawnoporównawczym, jak też określonymi odniesieniami do praktyki ustrojowej. Wykorzystano również dorobek doktryny, w tym zwłaszcza najnowszą literaturę argentyńską z zakresu prawa konstytucyjnego.

Przed przystąpieniem do analizy pozycji prawnoustrojowej argentyńskiego Kongresu Narodowego należy zaznaczyć, że konstytucyjny status parlamentu w systemach ustrojowych państw Ameryki Łacińskiej determinowany jest przede wszystkim przez ukształtowane i funkcjonujące w tych państwach prezydenckie systemy rządów[1]. W konsekwencji to nie parlamentowi, a prezydentowi, poprzez zagwarantowanie mu bardzo szerokiego zakresu kompetencji, wyznacza się dominującą rolę w strukturze władz publicznych. Supremacja tego organu egzekutywy widoczna jest również we wzajemnych relacjach między głową państwa a parlamentem, albowiem obowiązujące ustawy zasadnicze państw tego regionu umożliwiają prezydentowi wywieranie określonego wpływu

[1] *Confer* M. Alcántara, *Sistemas politicos de América Latina*, vol. 1, Tecnos, Madrid 2013, s. 7 i n.; G. Badeni, *Tratado de derecho constitucional*, vol. 1, La Ley, Buenos Aires 2010, s. 311 i n.

na działalność władzy ustawodawczej[2]. Nie oznacza to bynajmniej, że ojcowie latynoamerykańskich konstytucji nie dążyli do przyjęcia takich rozwiązań ustrojowych, które przeciwdziałałyby przekształceniu prezydenta Republiki w faktycznego dyktatora[3]. Służyć temu miało wyposażenie parlamentu w konstytucyjne środki kontroli i hamowania organów egzekutywy, kojarzone tradycyjnie bardziej z systemem parlamentarno-gabinetowym aniżeli z klasycznym modelem rządów prezydenckich.

Rozwiązania takie widoczne są także w aktualnie obowiązującej Konstytucji Republiki Argentyńskiej z dnia 1 maja 1853 r.[4], ale wprowadzono je do ustawy zasadniczej dopiero podczas jej nowelizacji w 1994 r. Ta bardzo obszerna rewizja argentyńskiej konstytucji zamykała okres przeobrażeń polityczno-ustrojowych, które stały się konieczne po siedmioletnim okresie ostatnich w tym kraju rządów dyktatorskich. Rządy te zapoczątkował wojskowy zamach stanu z 1976 r. będący efektem niezadowolenia z nieudolnej polityki prezydent Isabel de Perón[5]. Po zamachu została uchylona konstytucja, rozwiązano parlament federalny oraz parlamenty wszystkich prowincji, przywrócono cenzurę, zakazano działalności partii politycznych i zwoływania zgromadzeń[6]. Reżim wojskowy funkcjonował do 1983 r., a o jego upadku zadecydowała przede wszystkim porażka wojsk argentyńskich w wojnie o Falklandy. Rozpoczął się wtedy w Argentynie proces odbudowy instytucji oraz rządów demokratycznych, przywrócone zostało obowiązywanie ustawy zasadniczej, ponownie zaczęto przeprowadzać wolne wybory prezydenckie i parlamentarne[7]. Rozpoczęły się również prace nad przygotowaniem nowej konstytucji, ale ostatecznie ograniczono się jedynie do kolejnej rewizji aktu konstytucyjnego z 1853 r.[8]

---

[2] *Confer* m.in. J.V. Sola, *Manual de derecho constitucional*, La Ley, Buenos Aires 2010, s. 225 i n. *Vide* też J. Czajowski, *Prezydent Republiki w Ameryce Łacińskiej*, [w:] *Szkice o pozycji ustrojowej i statusie głowy państwa*, red. M. Grzybowski, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2003, s. 20 i n.

[3] *Vide* P.L. Manili, *Tratado derecho constitucional argentino y comparado*, vol. 1, La Ley, Buenos Aires 2021, s. 553 i n.

[4] Konstytucja ta, wzorowana wyraźnie na modelu konstytucyjnym Stanów Zjednoczonych Ameryki, okazała się niezwykle trwałym dokumentem prawnoustrojowym, ponieważ z późniejszymi zmianami oraz uzupełnieniami obowiązuje już niemal 170 lat. Nie znaczy to oczywiście, że jej zasady i rozwiązania stosowano konsekwentnie przez te wszystkie lata. Rzeczywistość okazała się bowiem inna, gdyż niestabilność rządów, rządy dyktatorskie, znacząca rola sił zbrojnych oraz ostra walka polityczna prowadziły do tego, że przepisy konstytucyjne bardzo często naruszano, a nawet dochodziło do zawieszania ich stosowania. W konsekwencji faktycznie funkcjonujący system polityczno-ustrojowy Argentyny, podobnie jak innych państw Ameryki Łacińskiej, odbiegał nieraz od ukształtowanych i formalnie obowiązujących zasad konstytucyjnych.

[5] Isabel de Perón w okresie krótkiej prezydentury swego męża Juana Peróna (1973–1974) sprawowała funkcję wiceprezydenta i po jego nagłej śmierci w lipcu 1974 r. objęła urząd prezydenta Argentyny.

[6] *Confer* G. Badeni, *Manual de derecho constitucional*, La Ley, Buenos Aires 2011, s. 129 i n.

[7] Należy podkreślić, że Argentyna do dzisiaj zmaga się ze skutkami wyjątkowo krwawej dyktatury wojskowej z lat 1976–1983. Przekonują o tym Matki z Plaza de Mayo, czyli ruch argentyńskich kobiet żądających pełnego wyjaśnienia sprawy tysięcy „zaginionych" (*desaperecidos*) w tamtym okresie, który organizuje regularnie manifestacje przed pałacem prezydenckim w Buenos Aires.

[8] *Confer* G. Badeni, *Reforma constitucional de 1994*, „Pensar en Derecho" 2014, nr 5, s. 10 i n.

Rewizji tej dokonano w dniu 22 sierpnia 1994 r., a zasadniczym celem przyjętych wtedy zmian w konstytucji było wprowadzenie do systemu prezydenckiego Republiki Argentyńskiej takich rozwiązań ustrojowych, które oznaczałyby w pewnym zakresie parlamentaryzację istniejącego dotąd w tym państwie systemu rządów[9].

Po reformie z 1994 r. argentyńska konstytucja[10] zawiera istotnie rozbudowaną regulację problematyki ustroju i funkcji parlamentu federalnego. Wyłącznie parlamentowi poświęcona została w całości bardzo obszerna część druga ustawy zasadniczej, nosząca tytuł „Władza ustawodawcza" (*Del Poder Legislativo*). Określono tutaj kolejno takie kwestie, jak: zasady kształtowania składu obu izb Kongresu Narodowego, status deputowanych, struktura i tryb funkcjonowania Izby Deputowanych i Senatu, zakres kompetencji parlamentu oraz zasady postępowania ustawodawczego[11]. W tej części ustawy zasadniczej uregulowano ponadto status i zadania dwóch organów funkcjonujących przy parlamencie, a mianowicie naczelnego organu kontroli państwowej oraz Obrońcy Ludu (argentyńskiego ombudsmana). Regulacje odnoszące się do parlamentu federalnego znajdują się też w innych częściach konstytucji.

II. Konstytucyjne zasady ustroju a pozycja parlamentu

Podstawowe zasady ustrojowe Republiki Argentyńskiej sformułowane zostały w rozdziale 1 części pierwszej ustawy zasadniczej, noszącym tytuł „Zasady, prawa i ich gwarancje". Normy w nim zawarte otwiera art. 1, w którym określono w sposób generalny charakter państwa. Przepis ten stwierdza, że „Republika Argentyńska przyjmuje przedstawicielską i republikańską formę rządu oraz ustrój federacyjny, w zgodności z tym, co stanowi niniejsza konstytucja". Ze sformułowania art. 1 wynikają jednocześnie trzy zasady ustroju politycznego: 1) państwa demokratycznego, 2) rządów przedstawicielskich, 3) federalizmu. Bynajmniej nie są to jedyne zasady ustrojowe, jakie przewiduje ten rozdział ustawy zasadniczej. Te trzy zasady z art. 1 zostały jednak wysunięte na czoło regulacji konstytucyjnej, podobnie jak w art. 2 uznanie katolicyzmu za religię państwową[12].

---

[9] *Vide* m.in. J.F. Armagnague, *Constitución de la Nación Argentina: comentada, anotada y concordada*, Juridicas Cuyo, Mendoza 2005, s. 19 i n.

[10] W opracowaniu tym korzystam z tekstu Konstytucji Republiki Argentyńskiej [tłum. własne] (*Constitución de la Nación Argentina*), który zamieszczony jest na stronie internetowej argentyńskiego Senatu: <http://www.senado.gov.ar>, dostęp 11 II 2021.

[11] Konstytucyjną regulację organizacji i funkcjonowania parlamentu Argentyny analizują m.in. J.H. Gentile, *El poder legislativo: aportes para el conocimiento del Congreso de la Nación Argentina*, Mastergraf, Montevideo 2008, *passim* oraz M.A. Midon, *Organización y funcionamiento del Congreso de la Nación Argentina*, Hammurabi, Buenos Aires 2012, *passim*.

[12] Jeszcze do niedawna każdy kandydat ubiegający się o urząd prezydenta Argentyny musiał być wyznania rzymskokatolickiego. Ten wymóg został jednak zniesiony podczas rewizji konstytucji w 1994 r. *Confer* A.R. Dalla Via, *Manual de derecho constitucional*, Abeledo Perrot, Buenos Aires 2011, s. 102 i n.

Dla określenia kształtu ustroju politycznego Republiki Argentyńskiej, jak też wyznaczenia statusu ustrojowego parlamentu, decydujące znaczenie ma niewątpliwie uwzględnienie dwóch fundamentalnych kwestii: wskazanie suwerena oraz form sprawowania najwyższej władzy w państwie. W przypadku pierwszej z nich warto zauważyć, że argentyńska konstytucja nie formułuje wprost, tak jak czynią to zazwyczaj inne konstytucje, zasady suwerenności narodu[13]. Niemniej jednak w samym jej tekście użyto określenia „suwerenność narodu", choć tylko w odniesieniu do konstytucyjnych podstaw praw i wolności jednostki. Uczyniono to w art. 33, w którym podkreślono, że wyliczenie w konstytucji podstawowych praw i ich gwarancji nie może być rozumiane jako odrzucenie innych praw i wolności obywatelskich oraz ich gwarancji, ponieważ „wynikają one z zasady suwerenności narodu i z republikańskiej formy rządu".

Przeprowadzona analiza treści przepisów argentyńskiej ustawy zasadniczej nie pozostawia żadnych wątpliwości, jakiemu podmiotowi zagwarantowana została władza suwerenna. Z postanowień konstytucji wynika bowiem jednoznacznie, iż suwerenem jest naród, bo to on sprawuje najwyższą władzę w państwie[14]. Przepisy konstytucyjne gwarantują przy tym ogółowi obywateli zarówno prawo bezpośredniego decydowania o składzie parlamentu, jak i prawo ubiegania się o mandaty deputowanych w parlamencie federalnym oraz w parlamentach poszczególnych prowincji.

W systemie konstytucyjnym Argentyny suwerenna władza narodu realizowana jest głównie w drodze demokracji przedstawicielskiej[15], czyli za pośrednictwem deputowanych powoływanych do Kongresu Narodowego w wyborach powszechnych. Przesądza o tym niewątpliwie art. 22 konstytucji, który stanowi, że „Naród sprawuje władzę za pośrednictwem swoich przedstawicieli oraz organów władzy, utworzonych na podstawie niniejszej konstytucji". Z treści tego przepisu wynika, że decyzje o istotnym znaczeniu dla państwa i społeczeństwa podejmowane są w imieniu suwerena zarówno przez federalny organ przedstawicielski (parlament), jak i przez parlamenty prowincji, a więc organy złożone z reprezentantów wyłonionych z woli narodu w toku demokratycznych procedur wyborczych. Powoływanie parlamentu federalnego w wyborach powszechnych powoduje zarazem, że jego skład odzwierciedla podstawowe orientacje i preferencje polityczne wyborców w skali całego kraju. W konsekwencji parlament jest organem reprezentacji politycznej, gdyż tworzą go deputowani i senatorowie reprezentujący partie polityczne cieszące się w danym momencie największym poparciem ze strony elektoratu[16].

---

[13] *Confer* P.L. Manili, *op. cit.*, vol. 4, s. 324.

[14] *Confer* G. Badeni, *Tratado de derecho...*, vol. 1, s. 485 i n.

[15] W doktrynie podkreśla się, że Argentyna stanowiła przez bardzo długi czas „wzorcowy wręcz przykład demokracji wyłącznie przedstawicielskiej". *Vide* A. Ławniczak, *Ustroje polityczne państw latynoamerykańskich*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2008, s. 54.

[16] W systemie partyjnym Argentyny przez kilkadziesiąt lat dominowały zdecydowanie dwie partie polityczne: 1) założona w 1946 r. przez J. Perón a Partia Sprawiedliwości (*Partido Justicialista*), 2) Obywatelska Unia Radykalna (*Unión Civica Radical*) pochodząca jeszcze z końca XIX stulecia. W ostatnich kilkunastu latach także inne partie polityczne zdobywały bardziej znaczącą reprezentację w Kongresie Narodowym, a tym samym dominacja tych dwóch ugrupowań politycznych nie jest już tak wyraźna.

Należy tu jeszcze podkreślić, że od niemal 30 lat Kongres Narodowy nie jest już jedynym podmiotem, za pośrednictwem którego realizowana jest suwerenna władza narodu. Po rewizji ustawy zasadniczej w 1994 r. pojawiła się bowiem możliwość decydowania przez naród także w sposób bezpośredni i to w trzech wyodrębnionych formach: inicjatywy ludowej, referendum ustawodawczego i powszechnych konsultacji obywatelskich. Jednak żadna z nich nie może być wykorzystana bez udziału parlamentu federalnego.

Inicjatywę ludową przewiduje art. 39 konstytucji, zgodnie z którym obywatele mogą wnosić projekty ustaw do izby niższej parlamentu federalnego (Izby Deputowanych). Wówczas izba ta ma obowiązek podjąć prace nad projektem obywatelskim w terminie dwóch miesięcy od daty jego zgłoszenia, zaś rozpatrzenie tego projektu powinno nastąpić w ciągu 12 miesięcy[17]. O instytucji referendum ustawodawczego traktuje art. 40 konstytucji. Przepis ten stanowi, że z inicjatywą przeprowadzenia referendum może wystąpić jedynie Izba Deputowanych, natomiast decyzję o zarządzeniu referendum ustawodawczego podejmują obie izby Kongresu Narodowego bezwzględną większością głosów w dwóch odrębnych głosowaniach. Akceptacja zgłoszonego projektu ustawy przez większość głosujących w referendum ogólnokrajowym oznacza automatycznie jego uchwalenie i promulgację, a tym samym prezydent pozbawiony jest możliwości zastosowania weta zawieszającego. W art. 40 konstytucji przewiduje się również tzw. powszechne konsultacje obywatelskie, które mają postać referendum konsultacyjnego. Głosowanie takie może być zarządzone przez Kongres Narodowy (bezwzględną większością głosów w obu izbach parlamentu) lub przez prezydenta – w sprawach należących do ich kompetencji. Od referendum ustawodawczego różni się ono tym, że wynik głosowania nie jest rozstrzygający, a udział w nim nie jest obowiązkowy[18].

W celu określenia pozycji ustrojowej parlamentu federalnego konieczne jest też odwołanie się do konstytucyjnej zasady podziału i równowagi władz. Zasada ta nie została co prawda sformułowana bezpośrednio w treści argentyńskiej ustawy zasadniczej, tak jak ma to zwykle miejsce w konstytucjach innych państw, ale wynika ona wyraźnie z całokształtu przepisów regulujących ustrój organów państwowych[19]. W konsekwencji łatwo jest wyodrębnić trzy zasadnicze sfery aktywności państwa, a mianowicie władzę ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą, jak też wskazać odrębne organy państwowe powołane do sprawowania każdej z tych władz[20].

W ramach konstytucyjnej zasady podziału władz do sprawowania władzy ustawodawczej powołany został parlament, na co jednoznacznie wskazuje art. 44 konstytucji.

---

[17] O instytucji ludowej inicjatywy ustawodawczej w Argentynie *vide* m.in. G. Badeni, *Tratado de derecho...*, vol. 1, s. 529 i n.; H.J. Zarini, *Constitución Argentina. Comentada y concordada*, Astrea, Buenos Aires 2019, s. 144 i n.

[18] Zgodnie z art. 37 ust. 1 konstytucji argentyńskiej głosowanie w wyborach oraz w referendum ustawodawczym jest obowiązkowe.

[19] *Vide* M. Toricelli, *Organización constitucional del poder: distribución de competencias estatales*, Astrea, Buenos Aires 2010, s. 26 i n.

[20] Przekonuje o tym także ukształtowana struktura konstytucji, jej trzy sekcje w tytule pierwszym części drugiej traktują kolejno: „O władzy ustawodawczej", „O władzy wykonawczej", „O władzy sądowniczej".

Stwierdza on: „Władzę ustawodawczą w Republice sprawuje Kongres Narodowy, który składa się z dwóch izb – Izby Deputowanych, reprezentującej Republikę, oraz Senatu, wywodzącego się z prowincji i miasta Buenos Aires". Sferę władzy wykonawczej art. 87 konstytucji powierza prezydentowi Republiki Argentyńskiej, pełniącemu też klasyczne funkcje głowy państwa. Z kolei władza sądownicza – na mocy art. 108 ustawy zasadniczej – sprawowana jest przez Sąd Najwyższy oraz sądy niższych instancji tworzone na terytorium Republiki przez Kongres Narodowy. Każda z władz federalnych została przy tym wyposażona w takie uprawnienia, które umożliwiają jej oddziaływanie na obie pozostałe władze. Ten system wzajemnych hamulców, wzorowany w znacznym stopniu na zasadach i rozwiązaniach ustrojowych stosowanych w systemie konstytucyjnym Stanów Zjednoczonych Ameryki, pozwala na zachowanie względnej równowagi między władzą ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą[21], co zalicza się tradycyjnie do jednej z najbardziej charakterystycznych cech klasycznego modelu rządów prezydenckich.

III. Parlament a egzekutywa

Podejmując próbę określenia miejsca i roli parlamentu w systemie organów państwowych, należy zauważyć, że decydujące znaczenie mają w tym wypadku wzajemne relacje między legislatywą a władzą wykonawczą. W Republice Argentyńskiej relacje te ukształtowane zostały na zasadach charakterystycznych dla klasycznego modelu rządów prezydenckich. Co prawda, model ten ma swoje cechy specyficzne, które odróżniają go od wzorcowego systemu prezydenckiego Stanów Zjednoczonych Ameryki, a zarazem są w nim rozwiązania nieprzystające do prezydencjalizmu, to w doktrynie argentyńskiego prawa konstytucyjnego określany jest on najczęściej jako system prezydencki[22].

System rządów w Argentynie cechowała od początku daleko idąca separacja pomiędzy władzą ustawodawczą a wykonawczą, w ramach której eksponowana była zazwyczaj pozycja prezydenta jako szefa administracji federalnej[23]. Taka pozycja urzędującej głowy państwa stanowiła zresztą, i do tej pory stanowi, konsekwencję ukształtowania w tym systemie ustrojowym jednoczłonowej egzekutywy[24]. Separacja władz nie jest jednak pełna, gdyż część kompetencji poszczególnych władz federalnych przenika się ze sobą. Władza ustawodawcza (parlament) ma pewne środki oddziaływania na

[21] O wzajemnych relacjach pomiędzy parlamentem, prezydentem oraz władzą sądowniczą *vide* G.N. Molinelli, V.M. Palanza, G. Sin, *Congreso, presidencia y justicia en Argentina*, Temas Grupo, Buenos Aires 1999, s. 16 i n.

[22] *Confer* A.R. Dalla Via, *op. cit.*, s. 411 i n. *Vide* również S. Bożyk, *Konstytucyjne podstawy systemu rządów w Republice Argentyny*, [w:] *Człowiek, prawo, państwo. Księga Jubileuszowa dedykowana Stanisławowi Leszkowi Stadniczeńko*, Wydawnictwo WSFiZ, Warszawa 2017, s. 175 i n.

[23] Miało to miejsce szczególnie wtedy, gdy prezydent nie był wyłaniany w drodze wyborów, lecz sprawował ten urząd wskutek zamachu stanu czy przewrotu wojskowego.

[24] *Confer* M.A. Ekmekdjian, *Tratado de derecho constitucional. Constitución de la Nación Argentina, comentada, y anotada con legislacion, jurisprudencia y doctrina*, vol. 5, Abeledo Perrot, Buenos Aires 2016, s. 52 i n.

funkcjonowanie egzekutywy (prezydenta), ale również prezydent został uprawniony do podejmowania określonych działań wobec parlamentu, chociażby poprzez wykorzystywanie prawa inicjatywy ustawodawczej[25].

Zgodnie z ukształtowanym w argentyńskiej konstytucji trójpodziałem władz parlament został powołany przede wszystkim do realizacji funkcji ustawodawczej. Poza pełnieniem tej funkcji Kongres Narodowy realizuje też drugą klasyczną funkcję każdego parlamentu, a mianowicie funkcję kontrolną. W systemie prezydenckim Argentyny ta sfera aktywności parlamentu nie jest jednak wiodąca, gdyż ma on bardzo ograniczone możliwości wykonywania uprawnień kontrolnych wobec prezydenta Republiki. Wynika to stąd, że postanowienia ustawy zasadniczej nie przewidują odpowiedzialności politycznej prezydenta przed parlamentem federalnym.

Przy analizie stosunków pomiędzy Kongresem Narodowym a prezydentem Republiki nie sposób nie zauważyć, że uległy one pewnej zmianie po rewizji konstytucji argentyńskiej w 1994 r. Wcześniej prezydent zajmował niejednokrotnie nadrzędną pozycję wobec innych organów państwa, w tym także parlamentu. Obecnie wzajemne relacje między władzą ustawodawczą a sprawującym funkcję głowy państwa prezydentem ukształtowane są na zasadzie względnej równowagi. Prezydent podpisuje ustawy uchwalone przez parlament oraz może korzystać z prawa weta zawieszającego, do niego też należy otwieranie każdej sesji Kongresu Narodowego. Parlament z kolei może w konstytucyjnie określonych ramach doprowadzić do usunięcia prezydenta z zajmowanego stanowiska.

W stosunku do urzędującego prezydenta Konstytucja Republiki Argentyńskiej gwarantuje parlamentowi znaczący udział w procedurze egzekwowania jego odpowiedzialności konstytucyjnej. Zgodnie z art. 53 konstytucji w sytuacji, gdy prezydent naruszy przepisy prawa lub popełni przestępstwo, Izba Deputowanych może postawić go w stan oskarżenia przed Senatem[26]. Gdyby Senat zadecydował o winie prezydenta, oznaczałoby to automatycznie konieczność bezzwłocznego odwołania głowy państwa z zajmowanego urzędu. W Argentynie znacząca rola w procedurze wygaszenia kadencji urzędującego prezydenta wyznaczona więc została, tak jak wszędzie tam, gdzie przewidywana jest klasyczna konstrukcja *impeachment*, organowi władzy ustawodawczej[27].

Egzekutywa w Argentynie jest jednoczłonowa, prezydent bowiem jest jednocześnie głową państwa oraz szefem administracji federalnej[28]. Jego pozycję ustrojową,

---

[25] Należy przy tym pamiętać, że także organy władzy sądowniczej dysponują konstytucyjnymi uprawnieniami, które dają im możliwość podkreślania widocznej roli w relacjach z władzą ustawodawczą i wykonawczą. Chodzi tu w pierwszej kolejności o uprawnienie Sądu Najwyższego do kontroli zgodności z konstytucją ustaw Kongresu Narodowego oraz aktów normatywnych podejmowanych przez prezydenta Republiki.

[26] Procedura *impeachment* w Argentynie wzorowana jest na analogicznej instytucji w Stanach Zjednoczonych Ameryki, gdzie prezydenta stawia w stan oskarżenia Izba Reprezentantów, orzeka zaś Senat pod przewodnictwem prezesa Sądu Najwyższego.

[27] *Confer* M.A. Ekmekdjian, *op. cit.*, vol. 4, s. 336 i n.

[28] *Confer* S. Bożyk, *Status ustrojowy władzy wykonawczej w Republice Argentyny*, „Białostockie Studia Prawnicze" 2016, z. 20/B, s. 407 i n.

także w stosunku do parlamentu federalnego, wzmacnia istotnie fakt obsady tego urzędu w drodze powszechnych i bezpośrednich wyborów prezydenckich[29]. O szczególnej roli prezydenta w systemie władz federalnych decydują także bardzo szerokie uprawnienia, które gwarantuje mu obowiązująca konstytucja. Część z nich to uprawnienia odnoszące się wprost do Kongresu Narodowego, a więc dające głowie państwa możliwość określonego wpływu na funkcjonowanie legislatywy.

W głównej mierze jest to przewidziany w treści konstytucji udział prezydenta w procesie tworzenia ustaw, który zaznacza się w dwóch stadiach postępowania ustawodawczego. Pierwszym z nich jest etap inicjowania projektów ustaw, w ramach którego prezydent dysponuje prawem inicjatywy ustawodawczej i tym samym może wnosić swoje propozycje do rozpatrzenia przez izby Kongresu Narodowego[30]. Do jego kompetencji należy także promulgacja ustaw uchwalonych przez parlament (etap drugi), co jest niezbędne w celu ogłoszenia oraz wejścia w życie regulacji. Na tym etapie prezydentowi przysługuje prawo odmowy podpisania ustawy, czyli możliwość skorzystania z weta zawieszającego.

Poza udziałem w procesie tworzenia aktów ustawodawczych prezydent Argentyny nie ma już bardziej znaczących uprawnień w stosunku do parlamentu federalnego. Do niego należy jednak otwieranie corocznych sesji parlamentu, który w tym celu zbiera się na wspólne posiedzenie Izby Deputowanych i Senatu. Prezydentowi przysługują wówczas inne konstytucyjne uprawnienia – wygłasza on na tym posiedzeniu orędzie o stanie państwa, ale może też proponować podjęcie przez parlament określonych reform czy wprowadzenie zmian ustawodawczych. Do kompetencji prezydenta wobec władzy ustawodawczej należy ponadto przedłużanie sesji zwyczajnych parlamentu oraz, w miarę zaistnienia takich konieczności, zwoływanie sesji nadzwyczajnych.

W wyniku rewizji konstytucji w 1994 r. do systemu ustrojowego Republiki Argentyńskiej wprowadzony został całkowicie nowy organ egzekutywy – Szef Gabinetu Ministrów (*El Jefe de Gabinete de Ministros*). Nie ma on w zasadzie swego odpowiednika w innych państwach Ameryki Łacińskiej[31], trudno go też porównywać z europejskimi premierami, gdyż ci stoją na czele sformalizowanych rządów oraz funkcjonują w ramach zupełnie odmiennych modeli ustrojowych. Organowi temu wyznaczono rolę pośrednika między egzekutywą a władzą ustawodawczą, ponieważ do jego kompetencji należy m.in. kierowanie do Kongresu Narodowego projektu budżetu państwa oraz innych projektów ustawodawczych prezydenta i ministrów. Szef Gabinetu Ministrów zobowiązany jest też

[29] Powszechne i bezpośrednie wybory prezydenckie wprowadzone zostały w Argentynie dopiero podczas rewizji ustawy zasadniczej w 1994 r. Wcześniej prezydent Republiki Argentyńskiej wybierany był w drodze wyborów pośrednich wzorowanych na trybie wyboru prezydenta Stanów Zjednoczonych Ameryki.

[30] Przyznanie prezydentowi Argentyny prawa inicjatywy ustawodawczej jest rozwiązaniem nader oryginalnym, takiego uprawnienia głowy państwa bowiem nie przewiduje się w klasycznym systemie prezydenckim.

[31] Wyjątek stanowi jedynie Peru, gdzie funkcjonuje urząd premiera, którego zadaniem jest nadzorowanie pracy poszczególnych ministrów.

uczestniczyć w posiedzeniach izb parlamentu z możliwością zabierania głosu, jednak bez prawa udziału w głosowaniach[32].

Szef Gabinetu Ministrów powoływany jest przez prezydenta, któremu podlega w całym zakresie swojej działalności. Należy jednak podkreślić, że organ ten – zgodnie z art. 100 konstytucji – odpowiedzialność polityczną ponosi też przed Kongresem Narodowym. Wprowadzenie zasady odpowiedzialności politycznej jednego z urzędników administracji federalnej przed parlamentem to bez wątpienia istotna nowość w systemie konstytucyjnym Argentyny. Co więcej, art. 101 ustawy zasadniczej dopuszcza nawet uchwalenie wobec Szefa Gabinetu Ministrów wotum nieufności, które może być jednak przyjęte tylko wtedy, gdy opowiada się za tym absolutna większość głosujących w jednej z izb Kongresu Narodowego.

Utworzenie urzędu Szefa Gabinetu Ministrów nie spowodowało bynajmniej ograniczenia konstytucyjnej roli prezydenta Republiki[33]. Niemniej już sam fakt powołania takiego organu i jego odpowiedzialność polityczna przed parlamentem pozwalają stwierdzić, że w Argentynie uczyniono znaczący krok w kierunku parlamentaryzacji prezydenckiego systemu rządów.

IV. Konstytucyjne zasady wyborów parlamentarnych

W argentyńskiej ustawie zasadniczej poświęcono sporo uwagi problematyce kształtowania składu obu izb parlamentu[34]. W art. 37 zadeklarowano cztery klasyczne zasady prawa wyborczego: powszechności, równości, bezpośredniości oraz tajności głosowania, a ponadto przyjęto zasadę obowiązkowego głosowania. Poza tym w treści konstytucji znalazło się też określenie ogólnych reguł przeprowadzania wyborów parlamentarnych.

Czynne prawo wyborcze w wyborach do Kongresu Narodowego przyznane zostało osobom posiadającym argentyńskie obywatelstwo od urodzenia lub nabyte w wyniku naturalizacji. Konstytucja nie określa jednak, jaka jest dolna granica wieku uprawniająca do udziału w głosowaniu, pozostawiając tę kwestię do unormowania w Kodeksie wyborczym[35]. Wcześniej prawo głosowania przysługiwało obywatelom Argentyny, którzy najpóźniej w dniu wyborów mieli ukończone 18 lat, ale w 2012 r. czynne prawo wyborcze przyznano także osobom w wieku od 16 do 18 lat, przy czym ci najmłodsi wyborcy, w przeciwieństwie do obywateli po 18. roku życia, nie mają prawnego obowiązku udziału w głosowaniu[36]. Czynnego prawa wyborczego nie mają z kolei osoby: ubezwłasnowolnione orzeczeniem sądu z powodu choroby psychicznej, skazane wyrokiem

[32] Pozycji ustrojowej i zadaniom Szefa Gabinetu Ministrów poświęcona jest praca J.I. Barraza, F.H. Schafrik, *El Jefe de Gabinete de Ministros*, Abeledo Perrot, Buenos Aires 1999, *passim*.

[33] *Confer* P.L. Manili, *op. cit.*, vol. 6, s. 66 i n.

[34] Szczegółową regulację organizacji oraz trybu przeprowadzania wyborów parlamentarnych zawierają przepisy Kodeksu wyborczego z 1983 r. (*Codigo Electoral National*, Ley № 19.945, Boletin Oficial del 18.08.1983).

[35] *Confer* J.V. Sola, *op. cit.*, s. 557 i n.

[36] *Vide* szerzej J.M. Pérez Corti, *Derecho electoral Argentino*, Advocatus, Córdoba 2016, s. 62 i n.

sądu, odbywające karę pozbawienia wolności oraz pozbawione prawa wyborczego na podstawie ustawy organicznej o partiach politycznych.

W kwestii biernego prawa wyborczego do Izby Deputowanych konstytucja przewiduje, że do tej izby parlamentu mogą kandydować osoby z czynnym prawem wyborczym, które ukończyły 25 lat, mają obywatelstwo argentyńskie od co najmniej czterech lat oraz urodziły się w prowincji, z której zamierzają kandydować, bądź też stale zamieszkują na jej terytorium od co najmniej dwóch lat. Z kolei do Senatu mogą być wybrane jedynie takie osoby, które ukończyły 30 lat, są obywatelami Republiki Argentyńskiej nie krócej niż sześć lat, uzyskują stabilny roczny dochód w wysokości co najmniej 2000 pesos, urodziły się na terytorium danej prowincji bądź też zamieszkują tam stale przynajmniej przez dwa lata przed dniem wyborów parlamentarnych[37]. Do obu izb parlamentu federalnego nie mogą zaś kandydować osoby pozbawione czynnego prawa wyborczego, osoby sprawujące w danym momencie funkcje w określonych organach państwowych i instytucjach publicznych, jak również funkcjonariusze służb mundurowych[38].

Niewątpliwie warto zwrócić uwagę na to, że konstytucyjną zasadę obowiązkowego głosowania w wyborach do parlamentu Argentyna wprowadziła już w 1912 r., a więc była jednym z pierwszych państw na świecie, które zastosowały w praktyce przymus wyborczy[39]. Prawny obowiązek głosowania nie jest jednak bezwzględny, gdyż nie obejmuje wszystkich obywateli[40]. Z obowiązku tego wyłączono: 1) osoby, które ukończyły 70 lat; 2) osoby między 16. a 18. rokiem życia; 3) sędziów i ich pomocników, którzy w dniu wyborów muszą być obecni w pracy, gwarantując w ten sposób dostęp wyborców do sądu; 4) osoby przebywające w dniu wyborów w odległości ponad 500 km od stałego miejsca zamieszkania; 5) chorych i kalekich; 6) pracowników organów i służb publicznych.

Podczas wyborów do obu izb parlamentu argentyńskiego tworzone są okręgi wielomandatowe, a więc deputowani i senatorowie są wybierani na podstawie zgłoszonych list kandydatów. Prawo zgłaszania tych list mają w Argentynie jedynie partie polityczne. Każdorazowo układ list kandydatów poszczególnych partii powstaje zgodnie z wcześniej określoną formułą, która zależy od wielkości okręgów wyborczych. Do niedawna przestrzegano przy tym zasady, że co najmniej 30% kandydatów na zgłaszanych listach wyborczych do obu izb parlamentu musiały stanowić kobiety[41]. Po ostatniej nowelizacji ustawodawstwa wyborczego z 2017 r. podczas wyborów w Republice Argentyńskiej obowiązuje już pełny parytet płci na listach kandydatów do organów przedstawicielskich.

Argentyńska konstytucja przewiduje, że okręgiem wyborczym podczas wyborów do Izby Deputowanych jest obszar prowincji. Przyjęto też zasadę, że jeden deputowany

---

[37] *Ibidem*, s. 165.

[38] *Confer* P.L. Manili, *op. cit.*, vol. 4, s. 56 i n.

[39] *Confer* G. Badeni, *Tratado de derecho...*, vol. 1, s. 829 i n.

[40] Wyborca, który bez usprawiedliwienia nie weźmie udziału w głosowaniu, podlega karze grzywny. Wysokość tej grzywny wynosiła w ostatnich latach minimum 50 pesos.

[41] Ostatnio coraz więcej państw Ameryki Łacińskiej zaczyna dostrzegać tu problem parytetów i kwot płci. *Confer* P. Uziębło, *Zasada równości wyborów parlamentarnych w państwach europejskich i południowoamerykańskich*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2013, s. 365.

przypada na każde 33 000 mieszkańców, z tym jednak, że kiedy pozostała reszta mieszkańców prowincji przekracza 16 500, prowincji tej przysługuje mandat dodatkowy[42]. Deputowani wybierani są na czteroletnią kadencję, przy czym co dwa lata wyłania się połowę składu izby. Liczba deputowanych wybieranych do tej izby nie jest stała i zmieniała się kilkakrotnie. Bezpośrednio po uchwaleniu konstytucji w 1853 r. izba niższa parlamentu federalnego składała się tylko z 50 posłów, obecnie zaś liczy 257 deputowanych.

Odmienne zasady stosowane są przy kształtowaniu składu Senatu, na co decydujący wpływ ma federacyjna struktura państwa. W art. 54 konstytucji przyjęto regułę, że w każdej prowincji oraz w dystrykcie federalnym wybiera się po trzech senatorów. Każdy senator wybierany jest na sześcioletnią kadencję, przy czym co dwa lata odnawiana jest 1/3 składu tej izby parlamentu[43]. Wybory do Senatu odbywają się rotacyjnie w poszczególnych prowincjach, a więc co dwa lata głosowanie przeprowadza osiem kolejnych prowincji. Jest to bez wątpienia bardzo oryginalne rozwiązanie, taka zasada bowiem nie znajduje współcześnie zastosowania przy kształtowaniu składu drugiej izby parlamentu w żadnym innym państwie federacyjnym[44].

W zakresie trybu ustalania wyników wyborów do Izby Deputowanych konstytucja przewiduje jedynie rozdzielanie mandatów deputowanych między listy kandydatów z zastosowaniem systemu proporcjonalnego[45]. W odniesieniu do wyników wyborów do Senatu ustawa zasadnicza zakłada, że podział mandatów następuje w ramach każdego okręgu wyborczego, a biorą w nim udział dwie listy z największą liczbą głosów. Obowiązuje przy tym niewątpliwie bardzo oryginalna zasada przewidziana w art. 54 konstytucji, zgodnie z którą dwa mandaty senatorów otrzymuje ta lista wyborcza, na którą głosowało najwięcej wyborców, natomiast trzeci mandat przypada liście drugiej w kolejności co do liczby zebranych głosów w okręgu wyborczym.

V. Struktura i funkcjonowanie parlamentu

W odniesieniu do struktury parlamentu federalnego w Konstytucji Republiki Argentyńskiej zadeklarowano jednoznacznie zasadę dwuizbowości[46]. Nie pozostawia co do tego najmniejszych wątpliwości art. 44, który stanowi, że Kongres Narodowy składa się

[42] Konsekwencją zastosowania takiego rozwiązania jest daleko idące zróżnicowanie wielkości poszczególnych okręgów wyborczych. Waha się ona w rzeczywistości od okręgów pięciomandatowych do okręgu 70-mandatowego w prowincji Buenos Aires.

[43] Do 1994 r. w drugiej izbie argentyńskiego parlamentu zasiadało 48 senatorów. Obecnie po przyjęciu zasady wyboru po trzech senatorów z każdej prowincji Senat liczy 72 parlamentarzystów.

[44] *Confer* P.L. Manili, *op. cit.*, vol. 5, s. 18 i n.

[45] Szczegółowe zasady ustalania wyników wyborów do Izby Deputowanych określa Kodeks wyborczy. Przyjęto w tym zakresie klasyczny system d'Hondta, czyli metodę największych średnich, jak też wprowadzono trzyprocentowy próg wyborczy w ramach każdego okręgu wyborczego.

[46] W systemach ustrojowych państw latynoamerykańskich większość parlamentów ma strukturę dwuizbową. *Confer* K. Complak, *Parlament we współczesnej Ameryce Łacińskiej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 1994, s. 84 i n.

z dwóch izb: Izby Deputowanych oraz Senatu. Z dalszych przepisów argentyńskiej ustawy zasadniczej wynika, że jest to klasyczny model dwuizbowości symetrycznej, gdyż istotne decyzje władzy ustawodawczej mogą być podejmowane jedynie wtedy, gdy opowiadają się za tym zgodnie obie izby parlamentu. Uwidacznia się to zwłaszcza w procesie ustawodawczym, gdzie dla uchwalenia ustawy wymagana jest większość głosów zarówno w Izbie Deputowanych, jak i w Senacie. Można więc w pełni zasadnie przyjąć, że w Argentynie znajduje zastosowanie zasada równouprawnienia obu izb parlamentu federalnego[47].

Poza określeniem struktury Kongresu Narodowego przepisy argentyńskiej konstytucji w niewielkim zakresie regulują kwestie organizacji wewnętrznej izb parlamentu, pozostawiając unormowanie tej problematyki w regulaminach Izby Deputowanych i Senatu[48]. Konstytucja odnosi się w zasadzie tylko do obsady funkcji przewodniczących obu izb, jak też przewiduje powoływanie komisji parlamentarnych. Przewodniczący Izby Deputowanych jest wybierany przez tę izbę spośród posłów zwykłą większością głosów. Wybór następuje na okres jednego roku, przy czym dopuszcza się też możliwość wyłonienia tej samej osoby na kolejny rok. W przypadku przewodniczącego Senatu w Argentynie przyjęte zostało takie rozwiązanie, które niezmiennie znajduje zastosowanie przy obsadzie stanowiska przewodniczącego Senatu w Stanach Zjednoczonych Ameryki. Zgodnie z art. 57 konstytucji funkcja ta sprawowana jest bowiem przez wiceprezydenta Republiki[49]. Ten sam przepis wskazuje ponadto, że wiceprezydent nie bierze udziału w głosowaniach, z wyjątkiem sytuacji, gdy tyle samo głosów senatorskich będzie za i przeciw. Wówczas głos przewodniczącego rozstrzyga ostatecznie o wyniku głosowania.

Równie skromne unormowania argentyńskiej konstytucji odnoszą się do podstawowych zasad funkcjonowania Kongresu Narodowego. W tym zakresie przyjęto przede wszystkim sesyjny tryb pracy parlamentu. Zgodnie z art. 63 konstytucji Kongres Narodowy jest zobowiązany do odbycia jednej stałej sesji w ciągu roku, ale dopuszcza się też możliwość zwoływania sesji nadzwyczajnych[50]. Obie izby zbierają się na sesje zwyczajne zawsze 1 marca i pracują do 30 listopada. Przyjęcie takiego rozwiązania powoduje, że o terminach sesji i ich zwoływaniu nie decyduje żaden organ pozaparlamentarny.

Z postanowień konstytucji wynika, że w ramach poszczególnych sesji obie izby Kongresu Narodowego zbierają się odrębnie na posiedzenia plenarne[51]. Posiedzenia te

---

[47] *Confer* G. Badeni, *Tratado de derecho...*, vol. 3, s. 2155 i n. *Vide* także J.H. Gentile, *Derecho parlamentario Argentino*, Ciudad Argentina, Buenos Aires 1997, s. 82 i n.

[48] Art. 66 konstytucji zobowiązuje obie izby do uchwalenia swoich regulaminów, na podstawie których kształtowana jest struktura wewnętrzna izb oraz określane są zasady ich funkcjonowania.

[49] W doktrynie słusznie się podkreśla, że jest to bardzo dobre rozwiązanie, gdyż urzędujący wiceprezydent bez wątpienia „świetnie nadaje się do pełnienia tej funkcji z powodu nieobarczenia żadnymi innymi obowiązkami" (A. Ławniczak, *op. cit.*, s. 81).

[50] Nadzwyczajna sesja parlamentu federalnego – zgodnie z art. 63 konstytucji – może być zwołana także przez prezydenta.

[51] *Confer* E. Menem, *Derecho procesal parlamentario*, La Ley, Buenos Aires 2020, s. 244 i n.

podczas każdej sesji trwają przez kilka dni w tygodniu, z tym że tzw. posiedzenia zwyczajne zwoływane są przeważnie nie częściej niż raz na dwa – trzy tygodnie. Mogą być też zwoływane posiedzenia nadzwyczajne, ale tylko na pisemny wniosek grupy deputowanych lub senatorów bądź też z inicjatywy Szefa Gabinetu Ministrów.

Izba Deputowanych i Senat w trakcie posiedzeń wykonują swoje konstytucyjne zadania zwykle w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby członków[52]. Posiedzeniom plenarnym mogą przewodniczyć tylko przewodniczący izb (lub ich zastępcy), którzy dysponują wtedy uprawnieniami do rozstrzygania we wszystkich sprawach o charakterze proceduralnym. Posiedzenia plenarne są jawne, jednakże w uzasadnionych przypadkach dopuszcza się możliwość utajnienia obrad. Wszelkie decyzje w Izbie Deputowanych i Senacie, w zależności od charakteru i rodzaju sprawy poddanej pod głosowanie, podejmowane są zwykłą lub bezwzględną większością głosów ogólnej liczby członków danej izby[53].

VI. Funkcja ustawodawcza parlamentu

Argentyńska konstytucja w szerokim zakresie reguluje zakres kompetencji parlamentu, a zwłaszcza art. 75 ustawy zasadniczej, w którym wyliczono enumeratywnie aż 32 uprawnienia Kongresu Narodowego. Znalazły się wśród nich takie, w ramach których mogą być realizowane praktycznie wszystkie podstawowe funkcje parlamentu. Nie ulega wątpliwości, że w największym stopniu Kongres Narodowy może realizować funkcję ustawodawczą, która w decydujący sposób przesądza o rzeczywistej roli parlamentu federalnego Argentyny. Tym bardziej że organ ten ma ograniczone możliwości pełnienia funkcji parlamentarnej kontroli egzekutywy, co jest przecież charakterystyczne dla każdego prezydenckiego systemu rządów. Należy poza tym zaznaczyć, że w Argentynie parlament nie realizuje też w pełni funkcji ustrojodawczej, bo uchwala jedynie projekt ustawy o zmianie konstytucji. Po przyjęciu przez Kongres Narodowy takiej ustawy konieczne jest wyłonienie w wyborach powszechnych składu Zgromadzenia Konstytucyjnego i dopiero konstytuanta ma wyłączną kompetencję do nowelizacji przepisów ustawy zasadniczej[54].

Funkcji ustawodawczej parlamentu federalnego został poświęcony w argentyńskiej ustawie zasadniczej odrębny rozdział, który zatytułowano „O rozpatrywaniu i uchwalaniu ustaw". Przepisy konstytucji normują oczywiście jedynie podstawowe kwestie związane z procedurą tworzenia ustaw. W pierwszej kolejności określają ramy inicjatywy ustawodawczej, następnie charakteryzują zasadnicze elementy tego postępowania, wskazując na rolę w tym zakresie obu izb Kongresu Narodowego. Zaznaczono przy tym, że do uchwalenia ustawy wymagane jest każdorazowo uzyskanie większości głosów w obu

[52] *Ibidem*, s. 234.

[53] W art. 66 konstytucji wymienione zostały ponadto sprawy, które mogą być rozstrzygane w obu izbach jedynie kwalifikowaną większością 2/3 głosów.

[54] *Confer* S. Bożyk, *System konstytucyjny Argentyny*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2016, s. 67 i n.

izbach parlamentu, gdyż w prawie parlamentarnym Argentyny nie przewiduje się postępowania koncyliacyjnego[55]. Konstytucja określa też rolę prezydenta w tworzeniu aktów ustawodawczych na szczeblu federalnym.

Prawo inicjatywy ustawodawczej argentyńska konstytucja zagwarantowała posłom do Izby Deputowanych, senatorom, prezydentowi[56] i wyborcom. Projekty zgłaszane przez członków parlamentu oraz prezydenta mogą być wnoszone zarówno do Izby Deputowanych, jak i do Senatu. Ta izba parlamentu, do której projekt został wniesiony, będzie rozpatrywała go w pierwszej kolejności. Jedynym wyjątkiem są projekty zgłaszane w ramach obywatelskiej inicjatywy ustawodawczej, ponieważ każdy taki projekt ustawy musi być zawsze w pierwszej kolejności skierowany do Izby Deputowanych[57].

Rozpatrywanie projektów ustaw odbywa się w obu izbach parlamentu. Ich prawa na tym etapie postępowania ustawodawczego są w zasadzie identyczne, albowiem do przyjęcia ustawy konieczne jest zgodne stanowisko Izby Deputowanych i Senatu. Ta izba, do której został skierowany projekt ustawy, rozpoczyna nad nim prace w pierwszej kolejności. Po wniesieniu projektu ustawy przewodniczący danej izby parlamentu przekazuje go bezpośrednio do właściwej komisji, której zadaniem jest jego analiza i ocena. Po przedłożeniu izbie sprawozdania komisji[58] rozpoczynają się prace plenarne nad projektem, odbywające się każdorazowo w drodze dwóch czytań: ogólnego i szczegółowego. Finałem drugiego czytania jest zawsze głosowanie w sprawie przyjęcia projektu ustawy, do czego jest wymagana bezwzględna większość głosów, chyba że z przepisów konstytucji lub regulaminu wynika konieczność uzyskania większości kwalifikowanej.

Projekt ustawy uchwalony przez izbę, do której został wniesiony, kierowany jest następnie do rozpatrzenia przez drugą izbę Kongresu Narodowego określaną w konstytucji mianem „izby rewizyjnej" (*cámara revisora*). W drugiej izbie projekt przechodzi przez te same stadia postępowania ustawodawczego, które mają wcześniej zastosowanie podczas prac nad projektem ustawy w pierwszej izbie. Gdy izba rewizyjna uchwali projekt ustawy[59] bez żadnych zmian, może on już zostać przekazany prezydentowi w celu promulgacji. Kiedy jednak izba rewizyjna odrzuci projekt w całości lub wprowadzi do niego poprawki i uzupełnienia, musi on powrócić do izby, która uchwaliła go w pierwszej kolejności. W takiej sytuacji art. 81 Konstytucji Republiki Argentyńskiej przewiduje szczegółowy tryb dalszego postępowania w obu izbach mający doprowadzić do ostatecznego przyjęcia projektu ustawy[60].

---

[55] Projektu ustawy, który został odrzucony, nie można zgłosić ponownie jako inicjatywy ustawodawczej w trakcie tej samej sesji parlamentu. *Confer* E. Menem, *op. cit.*, s. 176 i n.

[56] Prezydentowi na zasadzie wyłączności przysługuje prawo wniesienia pod obrady parlamentu projektu ustawy budżetowej. *Vide* szerzej M.A. Midon, *op. cit.*, s. 192 i n.

[57] *Confer* E. Menem, *op. cit.*, s. 218 i n.

[58] Art. 79 konstytucji przewiduje, że komisje przyjmują sprawozdania bezwzględną większością głosów.

[59] Podczas głosowań w izbie rewizyjnej w sprawie przyjęcia projektu ustawy wymagana jest także bezwzględna większość głosów.

[60] *Vide* szerzej E. Menem, *op. cit.*, s. 298 i n.

Ustawa uchwalona przez Kongres Narodowy przekazywana jest prezydentowi w celu jej podpisania. Złożenie przez prezydenta podpisu pod tekstem uchwalonej ustawy jest ostatnim etapem postępowania ustawodawczego. Prezydent ma 10 dni na podpisanie ustawy oraz zarządzenie jej ogłoszenia. Stanowi o tym art. 80 konstytucji, zgodnie z którym „projekt ustawy, który nie został zwrócony parlamentowi w terminie 10 dni, może być uznany za promulgowany przez prezydenta Republiki"[61]. Prezydent może jednak w tym samym terminie odmówić podpisania ustawy, korzystając z przysługującego mu prawa weta, oraz zwrócić ją parlamentowi do ponownego rozpatrzenia. Projekt ustawy powraca wówczas do tej izby, do której został wniesiony i która jako pierwsza go uchwaliła. Tym razem musi być jednak przyjęty nie bezwzględną, lecz kwalifikowaną większością 2/3 głosów. Następnie projekt ustawy jest przekazywany drugiej izbie, która uchwala go taką samą większością kwalifikowaną. Tak więc ustawa zostaje ponownie uchwalona, a tym samym dochodzi do odrzucenia weta prezydenta[62]. Do tego niezbędna jest jednak kwalifikowana większość 2/3 głosów w obu izbach Kongresu Narodowego.

VII. Konkluzje

Przeprowadzona w tym krótkim opracowaniu analiza statusu ustrojowego parlamentu federalnego w Republice Argentyńskiej pozwala na stwierdzenie, że argentyńska konstytucja gwarantuje Kongresowi Narodowemu znaczącą rolę w strukturze naczelnych władz państwa. Parlament ten funkcjonuje jednak w ramach prezydenckiego systemu rządów, co w istotnym stopniu rzutuje na wzajemne relacje między organem władzy ustawodawczej a egzekutywą. W daleko posuniętej separacji władz przepisy konstytucji zapewniają jednak pewien zestaw środków oddziaływania legislatywy na egzekutywę, ale też prezydent ma możliwości określonego wpływu na funkcjonowanie Kongresu Narodowego. O znaczącej roli parlamentu federalnego w systemie ustrojowym Argentyny decyduje szeroki zakres kompetencji przyznanych temu organowi w treści obowiązującej konstytucji. Są to głównie uprawnienia w zakresie realizacji funkcji ustawodawczej traktowanej w ustawie zasadniczej jako jego podstawowa funkcja.

Pewne zmiany w statusie konstytucyjnym Kongresu Narodowego przyniosła daleko idąca rewizja argentyńskiej konstytucji w 1994 r. Wynikały one przede wszystkim z wprowadzenia nowatorskich rozwiązań w sferze władzy wykonawczej, czego wyrazem było utworzenie nieznanego w pozostałych państwach Ameryki Łacińskiej urzędu Szefa Gabinetu Ministrów. Szczególne znaczenie miało w tym wypadku to, że znowelizowana konstytucja wprowadziła zasadę odpowiedzialności politycznej

[61] O roli prezydenta w postępowaniu ustawodawczym w Argentynie *vide* m.in. E. Calvo, *Legislator Success in Fragmented Congresses in Argentina. Plurality Cartels, Minority Presidents, and Lawmaking*, Cambridge University Press, Cambridge 2014, s. 183 i n.

[62] *Confer* E. Menem, *op. cit.*, s. 468 i n.

Szefa Gabinetu Ministrów nie tylko przed prezydentem, lecz także przed Kongresem Narodowym. Ta oraz podobne zmiany ustrojowe dokonane w ostatnich latach nie spowodowały co prawda odejścia Republiki Argentyńskiej od systemu prezydenckiego, ale stały się przejawem parlamentaryzacji tego modelu rządów.

Bibliografia

Źródła

Codigo Electoral National, Ley № 19.945, Boletin Oficial del 18.08.1983.
Constitución de la Nación Argentina, <http://www.senado.gov.ar>.

Piśmiennictwo

Alcántara M., *Sistemas politicos de América Latina*, vol. 1, Tecnos, Madrid 2013.
Armagnague J.F., *Constitución de la Nación Argentina: comentada, anotada y concordada*, Juridicas Cuyo, Mendoza 2005.
Badeni G., *Manual de derecho constitucional*, La Ley, Buenos Aires 2011.
Badeni G., *Reforma constitucional de 1994*, „Pensar en Derecho" 2014, nr 5.
Badeni G., *Tratado de derecho constitucional*, vol. 1–3, La Ley, Buenos Aires 2010.
Barraza J.I., Schafrik F.H., *El Jefe de Gabinete de Ministros*, Abeledo Perrot, Buenos Aires 1999.
Bożyk S., *Konstytucyjne podstawy systemu rządów w Republice Argentyny*, [w:] *Człowiek, prawo, państwo. Księga Jubileuszowa dedykowana Stanisławowi Leszkowi Stadniczeńko*, Wydawnictwo WSFiZ, Warszawa 2017.
Bożyk S., *Status ustrojowy władzy wykonawczej w Republice Argentyny*, „Białostockie Studia Prawnicze" 2016, z. 20/B.
Bożyk S., *System konstytucyjny Argentyny*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2016.
Calvo E., *Legislator Success in Fragmented Congresses in Argentina: Plurality Cartels, Minority Presidents, and Lawmaking*, Cambridge University Press, Cambridge 2014.
Complak K., *Parlament we współczesnej Ameryce Łacińskiej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 1994.
Czajowski J., *Prezydent Republiki w Ameryce Łacińskiej*, [w:] *Szkice o pozycji ustrojowej i statusie głowy państwa*, red. M. Grzybowski, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2003.
Dalla Via A.R., *Manual de derecho constitucional*, Abeledo Perrot, Buenos Aires 2011.
Ekmekdjian M.A., *Tratado de derecho constitucional. Constitución de la Nación Argentina, comentada, y anotada con legislacion, jurisprudencia y doctrina*, Abeledo Perrot, Buenos Aires 2016, vol. 1–5.
Gentile J.H., *Derecho parlamentario Argentino*, Ciudad Argentina, Buenos Aires 1997.
Gentile J.H., *El poder legislativo: aportes para el conocimiento del Congreso de la Nación Argentina*, Mastergraf, Montevideo 2008.
Ławniczak A., *Ustroje polityczne państw latynoamerykańskich*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2008.
Manili P.L., *Tratado de derecho constitucional argentino y comparado*, La Ley, Buenos Aires 2021, vol. 1–6.
Menem E., *Derecho procesal parlamentario*, La Ley, Buenos Aires 2020.

Midon M.A., *Organización y funcionamiento del Congreso de la Nación Argentina*, Hammurabi, Buenos Aires 2012.
Molinelli G.N., Palanza V.M., Sin G., *Congreso, presidencia y justicia en Argentina*, Temas Grupo, Buenos Aires 1999.
Pérez Corti J.M., *Derecho electoral Argentino*, Advocatus, Córdoba 2016.
Sola J.V., *Manual de derecho constitucional*, La Ley, Buenos Aires 2010.
Toricelli M., *Organización constitucional del poder: distribución de competencias estatales*, Astrea, Buenos Aires 2010.
Uziębło P., *Zasada równości wyborów parlamentarnych w państwach europejskich i południowo-amerykańskich*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2013.
Zarini H.J., *Constitución Argentina. Comentada y concordada*, Astrea, Buenos Aires 2019.